

TÜRKİYE'DEN HEKİM ÇİZGİLERİ : 2*

Dr. A. Tolga ERSOY**

2 — İŞKENCE

Bastırılmış-kısıtılmış memurluk duygusu ve hekimlik. Birbirine çok uzak bu iki kavram, kimi zaman bir araya gelip ortak eylemlilik içinde bütünleşebiliyor ve yeni, fakat olumsuz kişiliği ile karşımıza çıkabiliyor. Tıbbi etik açısından "işken-ce"yi anlatacak yada tartışacak değiliz. Yetmiş yıl-lık cumhuriyet tarihinde, siyasi suçlardan gözaltına alınan, yargılanan ya da işkence gören kişi sayısının milyonlarla ifade edildiği bir ülkede yaşıyoruz. (Ta-bii ki adli suçları da saptamalarımızın dışında tut-muyoruz.) Yüzyılların birikimiyle kurumsallaşan bir işken-ce olgusuyla her an karşı karşıyayız. Bunları so-mutlayacak, kitaplıklar dolusu yayında elimizde. Ya-şadığı dönemde bir devlet gerçeği olan işken-ceye karşı çıkmamanın, buna karşı mücadele etmemenin bile hekimlik onuru ile bağdaşmayacağı gerçeğinin sıkça tekrarı ne yazık ki ülkemizde bir zorunluluk haline gelmiştir.

Bir hekimin "işken-ce" olgusuna aktif yada pa-sif olarak katılımı, bu sürecin herhangi bir aşama-sında olabileceği gibi, tümünü de kapsayabilir. Bu katılım süreçleri, olaya duyarsızlık ve tepkisizlikten başlar. Bu süreç, aslında tüm toplumu ilgilendiren sosyolojik bir olgudur. Fiziki-psikolojik baskı ile kar-şılaşmış kişiye herhangi bir baskı altında yada hiç-bir baskıyı üzerinde hissetmeden "sağlam" raporunun verilmesi yada bulguların "hafifletilerek" kaydedilmesi diğer bir maddedir. Psikiyatrik incele-meyi dahi kapsamayan, etraflı bir muayene yapıl-maksızın bir ön "sağlıklı" raporunun verilmesi, hekim, öncesi ve sonrasına karşı gözünü kapalı du-ruma getirerek sorumluluktan kurtarabilir mi?

Ya da işken-ce anında, tutuklunun-gözaltındaki insanın ne kadar "dayanabileceğini" saptayıp, işken-cecilere, uygulanan şiddetin "dozu" konusunda gö-rüş bildiren, önerilerde bulunanlara insan diyebilirmiyiz?

İşken-ce süresine katılım, işken-ce altındaki ki-şinin "kaybedilmesi" sonucu sahte otopsi tutanak-ları düzenlemekle devam eder.

Her benzer kaderi paylaşan ülkede olduğu gibi Türkiye'de de işken-ceye hekimler aktif birer görev-li olarak yukarıda özetlenen tüm süreçlerde katılmış-lardır. Bu katılımlara, otorite tarafından ilgili hekimlere uygulanan psikolojik baskıların da neden olduğunu ileri sürebiliriz ancak bu neden, olayı ha-fifletebilecek birer unsur olarak ele alınmamalıdır. Bu arada ayrıksı bir not olarak, hapisanelerdeki tıp personelinin geniş anlamıyla "insan hakları" konu-sunda eğitimsiz olduğunda ekleyebiliriz. Nitekim, Türkiye'deki işken-ce olguları konusunda diğer dev-letlerin yaptığı başvurular ve kendi incelemeleri so-nucunda Birleşmiş Milletler İşken-cenin Önlenmesi Komitesi, bu konuyu Türkiye'ye sormak durumun-da kalmıştır. Aynı yapılanma tutuklu kişiye hekim seçme serbestliğinin tanınmasını da önermiştir. (1) Haklılığı olan bu önerinin ülkemizde uygulanabilir-liği ise nerdeyse olanaksızdır. Birçok tutuklunun en temel sağlık gereksinimlerinin bile gözardı edildiği, bu nedenlerden ötürü ölüm olaylarının meydana gel-diğini anımsarsak karamsarlığımız haksız sayılmaz. Karamasarlığımızı arttıran bir diğer nokta da, tüm bu süreçlerde, çoğu kez bireysel mücadelenin tek bir biçim haline gelmesi, bu ve benzeri konularda örgüt-lülüğün etkili olamamasıdır.

İşken-ceyi yüksek sesle onaylayan, bu sürece say-dığımız yada saymadığımız bir çok aşamasında ka-tılan çok sayıda örneği ülkemizde bulabilmek olası olduğunu birkez daha anımsatalım. Yüzlerce kitabı, binlerce gazete haberini buna örnek verebiliriz. Bu konuda TTB'nin düzenlediği raporların sayısı da, öyle sanıyorumki yüzlü rakamlarla ifade edilmektedir.

1993 yılında yaşanmış ve TTB'ninde incelediği, tek bir örnekle yetinmek, sayıları binlerle ifade edi-lebilecek "işken-cede hekim" olaylarını tamamlayıcı olacaktır:

10 Ağustos 1993'te gözaltına alınan ve 11 gün işken-ce altında kalan Baki Erdoğan, durumun ağır-laşması üzerine Aydın Devlet Hastanesine kaldırı-lır. Hastane kayıtlarına geçirilmez ve muayenesini yapan "doktor"lar işken-ce izine rastlamadıklarını

* 59. sayımızda (Ocak-Şubat) yayınlanan yazının devamı netiliğindedir.

** Pratisyen Hekim, Ankara.

söylerler: Dr. Feyyaz Pişkinsüt (nöbetçi uzman hekim) "Baki Erdoğan'da işkenceye delil olabilecek herhangi bir patoloji yoktu." Dr. Ali Önderkaraoğlu "Yatakta sürekli dik oturuyordu. Bunlar travmaya bağlı değildir. Herhangi bir izi yoktu." şeklinde ifade vermişlerdir. Ölümünün "sinirlilik ve tüberkülozdan" olduğu açıklanır. Otopsiyi yapan hekimler de (Veli Kuzdere, Mustafa Barlay) işkence izlerinin ölümle ilgisi olmadığını söylerler. Olayla ilgili olarak Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi, gözlem heyetinin raporuna dayanarak "...Eldeki bilgilerin incelenmesinden çıkan sonuca göre; bu ölüm olayının işkence olmadan olabileceği konusunda" kuşku olduğunu söyleyerek olayın tıp ahlakı ve hukuk açısından yeniden ele alınması gerekliliğini söyler.(2)

Olayın anlatımını ve konuyu daha fazla uzatmadan "tıp ahlak" ilkelerinden birincisini tekrar anımsatalım:

Tıp Ahlakı İlke 1: Tutuklu ve gözaltında bulunanların, tıbbi bakımıyla görevli sağlık personelinin, özellikle hekimlerin, tutuklu yada gözaltında bulunanlara sağlanan nitelik ve düzeyde, anılan kimşelerin bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak ve hastalıklarını tedavi etmek ödevidir. (3) (Tıp Ahlakı İlkelerinin hazırlanması 1974 yılına dayanır. Dünya Tabipler Birliğinin 1975 yılındaki Tokyo bildirisi ile taslağı ortaya çıkan ilkeler daha sonraki yıllarda son şeklini almış 18 Aralık 1982'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmiştir.)

3 — SAVAŞ!

Diyarbakır'da görev yapan hekim arkadaşlarla bir sohbet, "son bir iki yıldır hastanelere, hiç yararlı gerilla gelmediği" şeklinde, bizi yakından ilgilendiren bir duyumla karşı karşıya geldik. Üstünde durulması ve tıbbi etik açısından tartışılması gereken bir bilgi olduğunu düşünüyorum.

Şu anda süregiden çatışmalarda, çok sayıda sivil (askerliğini yapan) ve asker (!) hekimin istemli ve istemsiz yer aldığı gerçeği ile, bir meslek grubu olarak karşı karşıyayız. Bu somut durum, bizi "cephede hekim" olgusunu yeniden tartışmaya götürmelidir. Zorunlu taraf olmakla yükümlenen bu insanlar, çok zaman, adına "savaş" denen ve insanı çirliçirlik ve tümüyle öznel moral değerleriyle başbaşa bırakabilen bu durumda, etik değerlerimizde, sıkça yargılanmasına gidilmelidir. Olayı fazla uçlara taşıyıp birebir mücadele anını tartışacak değiliz. Savaşta hekimin "düşman" yaralılarla karşılaştığı an ki durumdur sözkonusu olan. Ne varki başta sunduğumuz anlatım bile bu konuda bizi olumsuz yargılara taşıyabilecek niteliktedir. Hipokrat yeminden yola çıkan, söz ettiğimiz koşullarda davranı-

şı belirleyen Dünya Tabipler Birliği'nin kuralları ilgili durumdaki hekime seçim yapma yada taraf olma şansını bırakmaz: "...Koşullar ne olursa olsun, asker yada sivil her kişi, cinsiyet, ırk, ulus, din, politik bağlanma yada benzeri başka ölçütlere bakılmaksızın, gereksinimi olan sağlık hizmetini almalıdır... İyileştirici olmadığı sürece, kişinin sağlığına fiziksel yada zihinsel bütünlüğüne zarar veren bütün işlemlerin uygulanması yasaktır..." (4) Kuşkusuz bu kurallar karşı tarafta çarpışan hekimler için geçerlidir.

Tüm savaşlarda, cephedekiler dışında, savaşın sürdüğü topraklarda yaşayan halkda, baskıdan payını alır. Bu şartlarda görev yapan hekimler, egemenin yanında taraf olma baskısı ile karşı karşıyadır. Birçok hekimin "yaralı gerillaları tedavi ettiği" gerekçesiyle ağır baskı altında kaldıklarını biliyoruz. Bu baskılara karşı direniş, günümüz Türkiye'sinde (birkez daha) ne yazık ki, meslek onurumuzun az sayıdaki ışıklı sayfalarından birini oluşturmaktadır.

Ve kimi zamanlar bu baskılar ölümle sonuçlanabilmektedir. Silvan'da bir sene içinde öldürülen iki hekim bu acı olaylara örnek olarak, savaşlarda "özel kimliklerin" tarafsızlığı sorununu gündeme getirmiştir. Her şartta hasta-hekim ilişkisi, özel ve tümüyle insani değerlerle yüklenmiştir.

Özel savaşlarda ise, otoritenin beklediği, bilim adamlarının, hekimlerin onun yanında yer alarak baskıyı legalleştirmeleridir. Faşizm, devletin tüm kurumlarından kayıtsız şartsız hizmet bekler. Faşist terörün alabildiğine sürdüğü yada insanların, yada bazılarının bilim adamlığı, hekimlik gibi kimliklerinin satın alınabildiği ülkelerde bu "hizmetin" sınırları tanımlanamayacak ölçüde geniştir. Kendisini bu hizmete adayan hekimler için silah kuşanıp insan avına çıkmak, yaralı yada hasta düşmanı ölüme terketmek -belki de öldürebilmek- doğallaşmış bir davranış, giderek yaşam biçimi olmaktadır.

Hekimin tarafsızlığının anlamı, onun insanın yanında taraf olmasıyla değer kazanır.

Bu temel ilkeden yola çıkılarak, askerliğini "savaş"ta yapmış tüm hekimlerin, gördüklerinin, yaptıklarının ve yapmadıklarının açıklanması sağlanmalıdır. Bunun, TTB'nin etik kurallarının görevi olduğunu düşünüyorum.

Bu temel ilkeler ışığında birçok açıklama ve çalışma olmasına rağmen, bunlar, pratik yansımalarını bulabilmekten çok uzaktır ve bu uzaklığın korunması kanunlarla "güvence" altına alınmıştır. İlginç bir yönde, bu açıklamaların savaş hukununun bireysel ve mesleki davranışları saptayan ilkelerle

uyumlu olmalarına rağmen, de facto bir suç unsuru olarak değerlendirilmeleridir. TTB'nin "Aslolan Barıştır" adlı 14 Mart 1993 bildirisinin bir paragrafı, yumuşak bir dille de yazılmış olsa, savaşa karşı hekim bakışını dile getirir: "Biz hekimler, ne ülkemizde, ne yakın çevresinde ne de dünyanın başka bir yerinde bu türden acılara tanık olmak istemiyoruz. Sıradışı ve anlamsız ölümlerin soğuk yüzüyle, sağ kalanların acılarıyla değil, mesleğimizin bizi onurlandıran yönleriyle ilgilenmek istiyoruz. İnsanların daha sağlıklı, daha mutlu olması için çaba harcamak istiyoruz. Savaşın olmaması barışın olduğunu anlamına gelmez. Bir ülkede faili meçhul cinayetlerle insanların yok edilmesi, ülkemizde ve değişik coğrafyalarda insanların birbirine kırdırılması, toplama kampları, kitle imha silahları, insanlık değerlerinin yok edilmesi asla kabul edemeyeceğimiz durumlardır." (5)

Bu temelde doğru yaklaşımın, ilan edildiği günlerde, çok sayıda hekimin sıcak savaşın tam ortasında askerlik yapıyor olmalarına ise bir yorum getirilememiş olması ciddi bir çelişki ve bir ihmali oluşturmaktadır.

Bir iç savaştan başka birşey olmayan faşizm ne şekilde olursa olsun, varlığını sürdürebilmek için yada varolabilmek için savaşlara gereksinim duyar. Faşizmin bir göstergesi de içinden doğup büyüdüğü burjuva hukukunu yorumlayış ve uygulayış tarzıdır. Yada egemenlerin "işler düzeline" kadar kendi hukuklarını rafa kaldırmalarıdır.

İkinci Dünya Savaşı ardından birçok sosyalist yönetimin kurulması ve demokrat kamuoyunun baskısı "savaş hukuku" kavramının yeniden gözden geçirilip düzenlenmesiyle sonuçlanmıştır. Önce savaş suçları tanımlanmış ve ardından, 1950 yılında Uluslararası Hukuk Komisyonu, Nürnberg Mahkemesi Anlaşmasında tanınan ilkeleri saptamıştır. Burada dikkati çeken nokta "suç" kavramının "herkese eşitliği"dir. Genel tanımlarda suç sayılan bir olaya herhangi bir aşamasında herhangi bir şekilde katılmak, tüm kurumlar üstünde bir suç unsuru oluşturmaktadır.

Savaş suçları genel anlamda "insanlığa" karşı tüm suçları içerir: "Savaş suçları; Savaş yasa ve geleneklerinin çiğnenmesi anlamına gelen ve işgal edilen ülkenin sivil halkının yada bu ülkedeki sivil halkın öldürülmesi, kötü davranışa uğratılması yada emeğinden yararlanmak üzere yada başka amaçlarla yerlerinden edilmesi, savaş tutsaklarının yada deniz yolcularının öldürülmesi yada kötü davranışa uğratılması, rehinelere öldürülmesi, kamusal yada özel bir mülkün yağmalanması, kent kasaba ve köylerin amaçsızca yada askeri gerekçe olmadan yakılıp yıkılması gibi eylemlerdir.

İnsanlığa karşı suçlarsa; sivil halka karşı işlenen öldürme, yoketme, köleleştirme, sürgün etme ve benzeri insanlık dışı eylemlerle siyasal, ırksal yada dinsel gerekçelerle zulüm yapmaktır." (6)

1950 yılında saptanan ilkelerden aşağıya aldıklarımız konumuzu tamamlar: "-Uluslararası hukuka göre suç oluşturan herhangi bir eylemde bulunan bir kimse, bundan sorumlu olup cezaya çarptırılır. -Bir kimsenin hükümetinin yada üstlerinin emri uyarınca eylemde bulunması, "gerçek bir ahlaki seçim olanağı bulunması koşuluyla", bu kimseyi uluslararası hukuka göre sorumluluktan kurtarmaz." (7)

Burada, tıbbi etik kavramıyla birlikte "hekimin savaşta bulunması gereken yerin" tekrar tartışılması gerekmektedir. Tıp Ahlakı İlkelerinin, duruma tümüyle uygulanabilirliği ortadadır. Türkiye'nin ilgili sözleşmeleri kabul etmemesi ise, ilgili durumlardaki hekimleri tartışmamızın dışına çıkaramayacaktır.

Genel anlamda savaştaki durumumuzun, Türkiye Özeli ile birleştirilerek etik mücadelenin geliştirilmesi ve sonuca ulaştırılması acil bir konudur.

"Uçta" () sayılabilecek iki örnekle konuyu genişletip sonlandıralım. Türkiye tıbbı, bu alanda söze edebileceğimiz olumsuz bir sınavını "Halepçe" olayında vermiştir.

İran-İrak savaşı sürerken, Irak hükümetinin Wasan'daki Kürt köyünde 15 Nisan 1987'de başlattığı kimyasal saldırı, 15 Mart 1988'de alep El'de devam etmiş beşbinden fazla insanın ölümüne olan bu saldırıdan sonra yüzbinlerce insanın göçü başlamıştır. Bu göç sonucu aralarında, kimyasal silah etkilerini taşıyan çok sayıda insanın da bulunduğu yüzbinlerle ifade edilen bir kitle Türkiye sınırları içersine geçmiş ve böylece kurulan kamplarda tutulmuşlardır. Konudaki ilk tıbbi açıklama Prof. Aubin Heyndriekx tarafından yapılmış ve kimyasal silahların izleri insanlar üzerinde gösterilmiştir. Ancak 14-15 Eylül 1988 tarihinde TC hükümeti "doktor raporlarına" dayanarak "Yapılan tıbbi muayeneler sonucu Kuzey Irak'tan Türkiye'ye geçenler üzerinde kimyasal silah izine rastlanmamıştır" şeklinde açıklama yapmıştır. Bölge hekim örgütlenmeleri başta olmak üzere, TTB'nden bölgede çalışan tek tek hekimlere kadar her birim konu üzerinde sessiz kalarak bu bildirimini onayladıklarını göstermişlerdir. Ne yazık ki altında çok sayıda hekimimizin imzası bulunduğu söylenen, bu, "kimyasal silah izine rastlanmadığını bildirir" rapor, Irak hükümetince de haklılığının bir göstergesi olarak kullanılmıştır. Diğer taraftan aynı tarihlerde, hekimlerimizin "kimyasal silahlar konusundaki" tecrübesizliği ve bilgisizliğide sıkça tartışma konusu yapılmaktaydı. Sonuç olarak olaydan sonra, hü-

kümet hekimlerden "sadece yetersiz beslenme görüldü" şeklinde rapor verilmesini istemiş, hekimlerimiz de buna kayıtsız şartsız uymuşlardır. (8,9) Konu ile ilgili olarak Diyarbakır Tabip Odasına yapılan, bilgi istemeye yönelik sayısız başvurumuz ise yanıt-sız bırakılmıştır.

"Cephede hekim", "savaş gerisinde hekim", "düşman yaralıların yanında hekim" gibi soyutlanabilecek olguların yanında, yukarıda anlattığımız olay marjinal bir yaklaşım olarak görülebilir. Ancak bu ve benzeri olguların değerlendirilmesi sorunun etik yorumuna ve ulaşabileceğimiz çözümlere kolaylık sağlayacaktır. Bu kısa yazının yazıldığı günlerde gazetelerde yer alan bir haber, konuyla ilgili hiçbir olgunun marjinal sayılmayacağını göstergesi olabilir.

Özel savaşa hazırlanan özel birliklerin karşıla-sacakları iklim koşullarına hazırlanması için bir ge-çiş dönemi yaşamaları gerektiği bir "halk sağlığı" uzmanı tarafından bildirilmiş! (10) Artık Türkiye'de hekimler "özel savaşa" hazırlıkta bir memur du-yarlılığı ile çalışmakta ve duruma uygun hizmet yarışına girmektedirler.

4 — MEMUR & HEKİM

İdam cezası, işkence, savaş gibi "ayrık" konu-larda hekimimizin durumuna, genellikle olumsuz yargılarla yola çıkarak kısaca değindik. Kuşkusuz, devlet erkini ele geçiren ve varlığını sürdürebilme-sinin temel koşullarından birisinin tümüyle kendi kurumsal yapısını dayatması, kendi kurumlarını oluşturması olan faşizmin "devlet memurluğu" an-layışının da kaçınılmaz sonuçlarıdır bunlar. O, me-murlarından kayıtsız şartsız bir başeğme ve hizmet bekler. Ve her yeni yasası ile de bu durumunu pe-kıştirmenin yollarını arar.

Ve "insan" kimliğini kesinlikle tanımaz.

"İşverenler ve işçiler... her iki topluluk da dava-larını topluluğun ve devletin iyiliği uğrunda müşte-rek olarak halletmelidirler. Devlet düşüncesi herşeyin üstünde alev ve kıvılcım saçan harflerle yükselmeli ve parlamalıdır." (11) Toplumunu anılan şekliyle iki kısma ayıran ve "işveren"le tanımlanan erkin otoritesinin mutlaklığını yaşayan her devlet memurlarını yönetebilmenin en ayrıntı yollarını bile büyük bir titizlikle belirlemenin çabası içine girer. 1930'lu yılların Mussolini İtalya'sına benzer bir şe-kilde, en ayrıntılı "devlet memurları kanunu"na sa-hip ülkelerden biri olmamızın da açıklaması burada yatmaktadır. Arapça kökenli "emr" (emir) den tü-reyen me'mür-memur kelimesiyle, yükümlülük tanı-mı yapılan bu çalışan grubu, isimlendirilmesiyle bile mutlak otoritenin varlığını kanıtlar. Kelimenin doğru

kullanımının da memurun-i devlet yada devlet me-muru şeklinde olduğunun anımsatılması tamamlan-yıcı olacaktır.

Anayasalarla alabildiğine kısıtlanan özgürlükler-den başka, devlet memurlarıyla ilgili kanunlar, di-ğer insanlarımızın yararlanabildikleri bazı özgürlüklerden (!) devlet memurunu yoksun bırakır. Örneğin Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet memuru, düşünce özgürlüğünden, seçme seçilme özgürlükle-rinden, siyasi özgürlüklerden, toplantı özgürlüklerin-den, örgütlenme ve sendika kurma özgürlüğünden, basın-yayınla ilgili özgürlüklerden, adaletli ücret öz-gürlüğü, seyahat özgürlüğü gibi birçok özgürlüğe (!) sahip değildir. Bahşedilenlerin ise büyük bir kısmı olağanüstü durumlarda geri alınır. Bu duruma kitle-selleşmiş bir itirazın gelmemesi ise ancak baskıcı yö-netim geleneğine adapte olması dayatılmış kütlenin varlığı ile açıklanabilir. Ve bu geleneklere sahip dev-let, sanatçısından hekimine, gazetecisinden bilim adamına dek tüm benzer meslek gruplarını da me-muru olarak görme eğilimine girer. Onun bu beklen-tisi ise, ne yazık ki çoğu kez boşa çıkartılmaz.

Bu beklentinin legalizasyonu içinde çeşitli yasa-lar çıkarılır. Bunlardan belki de en ilginç, birçok ör-neğimizde, karşıt görüşçe önümüze getirilecek olan 1961 Anayasasının 125, 1982 Anayasasının 137. mad-desidir. Kanunsuz emirleri düzenleyen(!) bu yasa, özetle "kamu hizmetlisi olanlar, başta anayasa olmak üzere hukuk kurallarına aykırı emir vermemekle yükümlü-dürler. Israr halinde yazılı emir verilir ve onu yerine getiren sorumlu tutulmaz. Her yurttaş suç konusu oluşturan bir buyruğu hiçbir biçimde yerine getirme-mekle ödevlidir. Aksi halde sorumlu olur."der. (12)

KİMİN HUKUKU? temel sorusunu bir yana bı-rakalım. Birçok durumda istisnası olan bu yasaya olumlu ve olumsuz yüklemelerle dayanmak hekimlik mesleğinin etik yanı ile bağdaşır mı? Bu, durum artık kanıksanma düzeyine geldiği için sorulmayan bir sorudur.

Yasalarla böylesine kısıtlanmış bir hekimlik mes-leği olgusu ile karşı karşıyayız. Bu durumda, mesle-ğimizin erdemlerini yüceltme çabası bir yana, fiziksel varoluşumuzun en temel gereksinimlerini sağlama düşüncesi genelde tüm yaşamımızı kapsayan bir bi-çem haline geliyor. Elli bine ulaşan hekimimizin çok önemli bir kısmının devletle ve onun yasalarıyla me-murluk ilişkisi içinde olduğunu, Cumhuriyet tarihi-nin öncesinden, dayatma ile başlayan bu sürecin şimdilerde, az önce özetlediğim kaygılarla bir zorun-luluk haline geldiğini anımsamak tablonun karam-sarlığını gözler önüne serer. Bu tablonun bir sistem tercihi olduğunun saptanması ise, onun değiştirile-

bilirliğinin nesnel şartlarını önümüze getirmesi açısından önemlidir. Bunun dışındaki her girişimin, günümüzde, memurlar için yasalarla çizilmiş sınırların, ancak uç noktalarında dolaşacağı, gerçekçi ve mesleğimize yakışır, insancıl çözüme ulaştırmayacağı düşüncesindeyim.

"Memur ve Hekim" olgusuna örnek olarak da, benim de aralarında bulunduğum onbinlerce hekimin memuriyetteki "bir an'ını" verebilirim.

KAYNAKLAR

1. Semih Gemalmaz, Yaşam Hakkı ve İşekence Yasağı, Kavram Yy. 2. baskı 1994 Sy. 337, 378.
2. Mücadele, Haftalık Siyasi Gazete, Katilleri Aklayamazsınız, 16 Ekim 1993 Sayı 67 Sy. 19.
3. Reha Öz, Ben Devletim Asarım, BDS Yy. Sy. 404.
4. Ata Soyer, Dünya Tabipler Birliğinin Silahlı Çatışma Dönemlerine İlişkin Kuralları, Aydınlık Gazetesi 20 Kasım 1993.
5. TTB Merkez Konseyi Faaliyet Raporu (Temmuz 1992 - Haziran 1993) Sy 102.
6. Muzaffer Sencer, Belgelerle İnsan Hakları Beta Yy. 1. baskı 1988 Sy 145-146.
7. Sencer, age Sy. 146
8. İsmail Beşikçi, Bilim-Resmi İdeoloji Devlet-Demokrasi ve Kürt Sorunu alan Yy. 1. baskı Mart 1990 sy 57-58.
9. Tolga Karadeniz, Halepçe'yi Anımsarken Türkiye'de Tıbbın Sınavı, Toplumsal Kurtuluş Dergisi Mart 1991 Sayı: 4 Sy. 53-54.
10. Ertuğrul Kürkçü, "İklim Şoku" ve Hitler'in Akibeti" Özgür Gündem Gazetesi, 14 Aralık 1993
11. Adolf Hitler, Kavgam, Çev: A. Nejad Toker Yy. 9. baskı Sy. 542-550.
12. Ahmet Mumcu, İnsan Hakları ve Kamu Özgürlükleri, Savaş Yy. 1. baskı.

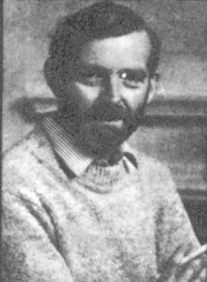
Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri

(1500'den 2000'e Ekonomik Değişme ve Askeri Çatışmalar)

Paul Kennedy

TÜRKİYE İŞ BANKASI Kültür Yayınları

4. BASKI

Tarih boyunca neden bazı ülkeler güç kazanırken bazıları güç kaybetmektedir? Bu soru tarihi anlamak açısından olduğu kadar, yeni bir yüzyılın eşğine gelmiş olan günümüz dünyasını anlamak açısından da ilgi çekicidir. Çünkü geçmişteki büyük imparatorluklar nasıl serpilip gelişmiş ve çökmüşlerse, günümüzün ve yarının imparatorlukları da onlar gibi yükselip çökeceklerdir.

Prof. Paul Kennedy, son beş yüzyılın dünya politikası üzerine yaptığı bu detaylı araştırmada, ekonomik güç ve askeri güç arasındaki kritik ilişki üzerinde düşünür, bu ilişkinin imparatorlukların yükseliş ve çöküşlerine olan etkisini araştırıyor. Milletler, askeri güçlerini, ekonomik kaynaklarına göre ve geniş çaptaki ekonomik çıkarlarını savunmak amacıyla ayarlamaktadırlar. Ancak, Prof. Kennedy'ye göre, bu askeri gücü ortaya koymanın bedeli, taşımaya kalkmaları kadar ağırdır.

İncelemelerine 1500 yıllarında başlayan Prof. Kennedy, kitabının son bölümlerini 1945 ile 2000 yılları arasındaki Büyük Güç politikalarının analizine ayırıyor ve sadece bu dönemde önde gelen devletlerinin askeri yetenekleri ve politikaları üzerinde durmakla kalmayıp, Rönesans döneminde olduğu gibi, Büyük Güçlerin doğuşuna ve çöküşüne neden olan dünyanın üretim dengelerindeki Birleşik Devletler, Sovyetler Birliği, Batı Avrupa ülkeleri ile yakın zamanlarda ortaya çıkan Çin ve Japonya gibi Asyalı güçler açısından taşıdığı önemle ilgili olarak ortaya koyduğu bu tartışma, kitabı yakın tarih üzerine yazılmış en önemli politik incelemelerden biri haline getirmektedir. Bu çerçevede BÜYÜK GÜÇLERİN YÜKSELİŞ VE ÇÖKÜŞLERİ hem politikayı belirleyenler hem de genel kamuoyu için bir tarih kitabını çok ötesinde değer taşımaktadır.

Eğitimi Newcastle, Oxford ve Bonn üniversitesinde yapan Prof. Kennedy, halen Yale Üniversitesi'nde modern milletlerarası ve stratejik tarih konularında dersler vermektedir. Deniz tarihi, emperyalizm, İngiliz-Alman ilişkileri, strateji ve diplomasi konularında basılan çeşitli kitapları bulunmakta, günlük gazete ve dergilerde de makaleleri sürekli olarak yer almaktadır.

Çevrilip yayımlandığı her yerde, en çok satan kitaplar arasına giren bu eserin Türk okurlarınca da büyük ilgiyle karşılanacağını umuyoruz.

ISBN 975-458-030-8 OTM 1030204

İTİHAMAT BASIM SANAYİİ KİTAP İŞİ ANKARA